

**P
R
O
G
R
A
M
A
S**

**Curso
Ponte
ao
Grao**

2016-2017

ÍNDICE

1º Cuadrimestre

Páx

-
- **Teorías e Modelos de Intervención en T.S. (Obrigatoria)..... 4**
  - **Xestión de Organizacións (Obrigatoria).....7**
  - **TS, Procesos Migratorios e Diversidade Cultural (Op.)..... 11**
  - **Mediación e Xestión do Conflito en T.S. (Optativa).....17**

2º Cuadrimestre

Páx

-
- **Historia dos Sistemas de Benestar (Formación Básica).....22**
  - **Investigación e Diagnose en T.S. (Obrigatoria).....25**
  - **Política Social e Traballo Social (Obrigatoria).....29**
  - **Traballo Fin de Grao (Obrigatoria).....33**

1º Cuadrimestre

G3171221 - Teorías e Modelos de Intervención en Trabajo Social (O Trabajo Social: Conceptos, Métodos, Teorías e Aplicación) - Curso 2016/2017

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Trabajo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Trabajo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Segundo Curso

Profesora: Teresa Facal Fondo

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer e comprender críticamente as diferentes perspectivas teóricas e metodolóxicas en Trabajo Social.
- Ser capaz de analizar a natureza das relacións entre profesionais e usuarios, e as potencialidades e dificultades que as marcan, tendo en conta os aspectos relativos ao xénero e á diversidade cultural.
- Coñecer e ser capaz de aplicar os métodos específicos para diferentes ámbitos de atención.
- Coñecer os modos de implicar aos usuarios dos servizos de Trabajo Social para incrementar os seus recursos, a súa capacidade e o seu poder para influír nos factores que afectan ás súas vidas.

Contidos

- I. Introducción aos modelos de intervención en Trabajo Social
- II. O modelo psicosocial
- III. O modelo de solución de problemas
- IV. O modelo conductista
- V. O modelo cognitivista
- VI. O modelo sistémico
- VII. O modelo centrado na tarefa
- VIII. O modelo de intervención en crise
- IX. Outros modelos de intervención en Trabajo Social

Bibliografía básica e complementaria

BÁSICA:

- Escartín, M.J. (1992). Manual de Trabajo Social. Modelos de práctica profesional. Alicante: Aguaclara.
- Fernández García, T. (Coord.) (2009). Fundamentos del Trabajo Social. Madrid: Alianza Editorial.
- Fernández García, T. e Ponce de León, L. (2012). Trabajo Social individualizado. Metodología de intervención. Madrid: Ediciones Académicas, S.A.
- Payne, M. (1995). Teorías contemporáneas de Trabajo Social. Una introducción crítica. Barcelona: Paidós.
- Pra, M. dal. (2000). Modelos teóricos del Trabajo Social. Buenos Aires: Lumen-Humanitas.
- Ranquet, M. du. (1996). Los modelos en Trabajo Social. Intervención con personas y familias. Madrid: Siglo XXI.
- Viscarret, J.J. (2007). Modelos y métodos de intervención en Trabajo Social. Madrid: Alianza Editorial.

COMPLEMENTARIA:

- Arricivita, A.L. (2013). Manual para trabajadores sociales y otros profesionales de la ayuda. Huesca: Psicosocial y emergencias.
- Fernández, J.M. (1999). Manual práctico de apoyo psicológico en situaciones de emergencia. Granada: Grupo editorial universitario.
- Howe, D. (1999). Dando sentido a la práctica. Granada: Maristán.

Lascorz, A. (1995). Modelos de intervención en Trabajo Social. *Área Social*, 1, 125-135.
Navarro, C.J. (Coord.). (2004). *Intervención metodológica en Trabajo Social. Estrategias de intervención y contexto en Trabajo social*. Zaragoza: Libros Certeza.
Robles, J.I. e Medina, J.L. (2002). *Intervención psicológica en catástrofes*. Madrid: Síntesis.
Turner, F.J. (2011). *Social work treatment. Inerlocking theoretical approaches*. Oxford: Oxford University Press.

Competencias

No Plan de Estudos do Título de Grao en Traballo Social indícase que as competencias ás que contribúe esta materia son as seguintes:

a) Competencias xerais:

1. Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento en este campo.
2. Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atinxen ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.
3. Desenvolver as habilidades de aprendizaxe necesarias para continuar a súa formación e aprendizaxe nel ámbito do Traballo Social cun alto grao de autonomía.

b) Competencias específicas

1. Ter a capacidade para traballar e valorar de maneira conxunta con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades e circunstancias.
2. Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural.
3. Ter capacidade para planificar, implementar, revisar e avaliar a práctica do Traballo Social con persoas, familias, grupos, organizacións, comunidades e con outros profesionais.
4. Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.

c) Competencias transversais

1. Capacidade de análise y síntese
2. Capacidade de comunicación oral e escrita
3. Capacidade de razoamento crítico
4. Capacidade de aprendizaxe autónomo
5. Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combinará a docencia expositiva e interactiva co traballo do alumnado fóra da aula, promovendo a aprendizaxe autónoma e significativa.

Preténdese que o alumnado participe activamente na construción do coñecemento a través do manexo da bibliografía e da resolución de casos aos que deberá aplicar destrezas de observación, análise e interpretación da información.

A través das titorías asesorarase ao alumnado no desenvolvemento das actividades propostas promovendo a autoaprendizaxe.

Sistema de avaliación

A avaliación da materia descansa sobre:

- 1) A realización dun exame acerca dos contidos teóricos impartidos, ao que corresponderá o 60% do peso na cualificación final.
- 2) Unha avaliación continua a través da asistencia, a participación e a realización de traballos nas sesións interactivas, cun peso do 40% na cualificación final (10% asistencia e 30% traballos).

O alumnado que teña concedida a dispensa de asistencia seguirán un sistema de avaliación alternativo, que lles concretará a profesora.

Observacións:

1. A ausencia inxustificada ás clases conleva a imposibilidade de presentar os traballos correspondentes ou outros que se solicitasen como compensatorios.
2. Será necesario ter aprobados tanto o exame como a avaliación continua para superar a materia.

Sistema de recuperación:

- Recuperación do exame: na data oficialmente establecida.
- Recuperación da avaliación continua: a) proba escrita, e b) presentación dos traballos que se estipulen. A parte correspondente á asistencia a clase (10%) é irrecuperable.
- Neste curso, as persoas que teñan superada unha parte da materia e a outra suspensa, só terán que realizar a recuperación desta última, gardándose a cualificación da parte superada.

Tempo de estudo e traballo persoal

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas

Exercicios: 15 horas

Lectura de textos: 10 horas

Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas

Preparación de exposicións. 4 horas

Total: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A metodoloxía utilizada combina a docencia presencial das clases expositivas e interactivas co traballo persoal dos estudantes. A asistencia a clase é clave para que o alumno/a poida construír o corpo teórico da asignatura.

A participación en clase é fundamental para a integración dos contidos e para posicionar ao alumno/a en contextos profesionais.

Recoméndase manter un contacto periódico coa profesora da materia, así como levar os contidos ao día.

Do mesmo xeito, recoméndase ter cursadas as materias de: Fundamentos de Traballo Social, Historia de Traballo Social e Ética e Traballo Social.

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Cuarto curso

Profesora: Teresa Facal Fondo

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer os elementos do funcionamento das organizacións de servizos e a achega de diferentes enfoques á xestión, o liderado e a calidade nos servizos públicos e privados.
- Adquirir destrezas de xestión do traballo en equipo, de programación do traballo e colaboración interprofesional e interinstitucional.
- Ser capaz de participar na administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade.
- Adquirir capacidades de participación na xestión e dirección de institucións públicas e privadas de benestar social.
- Coñecer a responsabilidade social corporativa e as súas formas de aplicación e control da xestión de cambios nas organizacións.

Contidos

- As organizacións: concepto, tipos, estrutura e clima.
- Xestión e administración das organizacións: dirección e coordinación.
- Motivación, satisfacción e estrés laboral.
- Xestión de procesos interpersoais: comunicación, equipo e liderazgo.
- Xestión da calidade nas organizacións.

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA

- Aguirre, A.A., Casillo, A.M. e Tous, D. (1999). Administración de organizaciones. Fundamentos y aplicaciones. Madrid: Pirámide.
- Coulshed, V. (1998). La gestión del trabajo social. Barcelona: Paidós.
- Costa, M. e López, E. (2002). Los secretos de la dirección. Manual práctico para dirigir organizaciones y equipos. Madrid: Pirámide.
- Ferrando, M. e Granero, J. (2005). Calidad total: modelo EFQM de excelencia. Madrid: Fundación Confemetal Editorial.
- Gibson, J.L., Ivancevich, J.M., Donnelly, J.H. e Konopaske, R. (2003). Organizaciones. Comportamiento, estructura, procesos. México DF: McGraw Hill.
- Ginebra, G. (2010). Gestión de incompetentes. Un enfoque innovador para la gestión de personas. Barcelona: Libros de Cabecera.
- Hodge, B.J., Anthony, W.P. e Gales, L.M. (2003). Teoría de la organización. Un enfoque estratégico. Madrid: Pearson Educación.
- Segarra, O. (2010). Liderazgo peregrino. Una guía práctica para liderar el cambio. Barcelona: Libros de Cabecera.
- Vernis, A., Iglesias, M., Sanz, B. e Saz, A. (2004). Los retos en la gestión de las organizaciones no lucrativas.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

- Bonache, J. e Cabrera, A. (2006). (Coords.). Dirección de personas. Evidencias y perspectivas para el siglo XXI. Madrid: Prentice Hall.
- Chiang, M., Martín, M.J. e Núñez, A. (2010). Relaciones entre el clima organizacional y la satisfacción laboral. Madrid: Universidad Pontificia de Comillas.
- Duro, A. (2006). Introducción al liderazgo organizacional. Teoría y metodología. Madrid: Universidad Rey Juan Carlos.
- Giraudier, M. (2004). Cómo mejorar el clima laboral. Barcelona: Obelisco.
- Gómez-Mejía, L., Balkin, D. e Cardy, R. (2008). Gestión de RRHH. Madrid: Prentice-Hall.
- Hartzler, M. e Henry, J.E. (1999). Teoría y aplicaciones del trabajo en equipo. Cómo preparar equipos de trabajo eficaces. México DF: Oxford University Press.
- Hernández, J. (2010). Guía de gestión del estrés laboral. Protocolos de detección, actuación y reconducción. Pamplona: Aranzadi.
- Morales, A.C. (2004). Análisis y diseño de sistemas organizativos. Madrid: Civitas.
- Moreno-Luzón, M.D., Peris, F.J. e González, T. (2001). Gestión de la calidad y diseño de las organizaciones y estudio de casos. Madrid: Pearson.
- Muchinsky, D.M. (2004). Psicología aplicada al trabajo. Madrid: Thomson.
- Newell, S. (2002). Creando organizaciones. Bienestar, diversidad y ética en el trabajo. Madrid: Thomson.
- Paz, R. e Ideaspropias Editorial (2005). Organización del trabajo. La gestión eficaz de los RRHH en la empresa. Vigo: Ideaspropias Editorial.
- Porret, M. (2008). Recursos humanos. Dirigir y gestionar personas en las organizaciones. Madrid: ESIC.
- Sala, M. (2006). El encanto de Hamelín. Secretos del liderazgo efectivo. Barcelona: Alienta.
- Spector, P. (2002). Psicología industrial y organizacional. Investigación y práctica. México DF: Manual Moderno.
- Varela, B. (2012). La rebelión de las moscas. Reflexiones, principios y pautas para una organización optimista. Barcelona: Ediciones B, S.A.

Competencias

No Plan de Estudos do Título de Grao en Traballo Social, indícase que as competencias ás que contribúe esta materia son as seguintes:

Competencias xenéricas:

- Saber aplicar os coñecementos definitorios do Traballo Social na actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atinxen ao Traballo Social, facendo uso dos coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.
- Desenvolver as habilidades de aprendizaxe necesarias para continuar a formación e aprendizaxe no ámbito do Traballo Social cun alto grao de autonomía.

Competencias específicas:

- Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural.
- Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e cos colegas profesionais negociando o suministro de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas ao obxecto de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes.
- Identificar, minimizar e xestionar o risco cara un mesmo e os colegas a través da planificación, revisión e seguemento de accións para limitar o estrés e o risco.
- Desenvolver aptitudes para traballar de maneira eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e multiorganizacionais co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de maneira construtiva os posibles desacordos existentes.
- Adquirir habilidades para participar na xestión e dirección de entidades de benestar social.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise e síntese.
- Capacidade de organización e planificación.
- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de toma de decisións.
- Capacidade de traballo en equipo.
- Capacidade para as relacións interpersoais.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de creatividade.

- Capacidade de aprendizaxe autónoma.
- Capacidade de liderazgo.
- Capacidade de iniciativa e espírito emprendedor.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A proposta metodolóxica pretende conxugar o formato maxistral das clases expositivas coas metodoloxías activas e participativas das clases interactivas e co traballo autónomo e a autoaprendizaxe por parte do alumno.

As actividades presenciais expositivas co grupo clase completo terán como obxectivo introducir e explicar o sentido dos distintos temas da materia, clarificar os conceptos básicos, orientar a realización de traballo e estudo por parte do alumnado, relacionar os distintos contidos e facilitar a aprendizaxe significativa.

As clases interactivas irán encamiñadas a profundizar en aspectos concretos das clases teóricas e consistirán na realización de diferentes actividades a través das cales se pretende que o alumnado aprenda, entre outras cousas, a manexar diferentes fontes de información, a transferir coñecementos teóricos á práctica e a elaborar e presentar informes. A concreción das tarefas que se requirirán así como o material necesario serán presentados aos alumnos nas correspondentes sesións interactivas.

Sistema de avaliación

A avaliación da materia inclúe:

- a) Unha avaliación continuada a través da asistencia, a participación e a realización de traballos nas sesións interactivas, cun peso do 40% na cualificación final (10% asistencia e participación; 30% traballos).
- b) A realización dun exame sobre os contidos teóricos e prácticos impartidos, ao que corresponde o 60% do peso da cualificación final.

Observacións

1.A ausencia inxustificada conleva a imposibilidade de presentar os traballos correspondentes ás sesións perdidas ou outros que sexan solicitados pola profesora como compensatorios.

2. Será necesario ter superado tanto o exame teórico como os traballos de avaliación continua para poder aprobar a materia.

Sistema de recuperación

1. A recuperación do exame realizarase na data oficialmente establecida.
2. A recuperación da avaliación continuada realizarase mediante a presentación dos traballos de recuperación que se estipulen e que deberán ser entregados, como data límite, o día do exame de recuperación.
3. Neste curso aquelas persoas que teñan superada unha parte da materia (avaliación continuada ou exame) e a outra suspensa só terán que realizar á recuperación desta última, gardándose a cualificación da parte superada.

Alumnado con dispensa de asistencia

O alumnado que teñan concedida a dispensa de asistencia seguirán un sistema de avaliación alternativo ao anterior. Dito sistema constará dunha proba escrita sobre os contidos teóricos (80%) e a realización de traballos sobre os temas abordados nas clases interactivas (20%).

Tempo de estudo e traballo persoal

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas

Exercicios: 15 horas

Lectura de textos: 10 horas

Elaboración de traballos, visualización de materiais: 20 horas

Outras tarefas propostas: 4

Recomendacións para o estudo da materia

Dado o carácter obrigatorio da materia e a súa ubicación no plano de estudos recoméndase ter cursadas as materias de Fundamentos de Economía, Fundamentos de Dereito, Servizos Sociais Comunitarios e Servizos Sociais Especializados.

É importante que o alumnado se implique activamente dende o comezo na dinámica e funcionamento da materia para poder superala con éxito. Asemade, recoméndase unha abordaxe comprensiva e significativa da mesma para o que resulta aconsellable a asistencia regular ás clases expositivas

G3171443 – Traballo Social, Procesos Migratorios e Diversidade Cultural (Procesos e Problemas sobre os que actúa o Traballo Social) - Curso 2016/2017

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Cuarto curso

Profesora: Lorena Añón Loureiro

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer e comprender de forma crítica os desequilibrios, desigualdades sociais e de poder, que xeran os mecanismos de discriminación e opresión derivados das relacións étnicas e culturais, incorporando os valores propios dunha cultura da paz e da democracia.
- Ser capaz de detectar os mecanismos de exclusión e discriminación no acceso das persoas migrantes á protección social e suscitar fórmulas para corríxilos.
- Coñecer e comprender as diferentes perspectivas teóricas e metodolóxicas con persoas migrantes.
- Coñecer o marco normativo de referencia dos procesos migratorios.
- Ser capaz de formular, implementar e avaliar programas sociais para persoas migrantes e coñecer o desempeño das funcións dos traballadores e traballadoras sociais na súa xestión.
- Ser capaz de aplicar estratexias de resolución de conflitos interculturais por medio da negociación e da mediación.

Contidos

Tema I: Procesos migratorios.

- I.1.- Conceptos básicos.
- I.2.- Historia das migracións: causas e contextos.
- I.3.- Movementos migratorios.

Tema II: Políticas migratorias.

- II.1. - Introducción ás políticas migratorias.
- II.2. - As políticas migratorias en España.
- II.3. - Estruturas administrativas: nivel estatal e autonómico.
- II.4. - Plans de acción.

Tema III: Marco xurídico: Estranxeiría aplicada ao Traballo Social.

- III.1. - A entrada en territorio español.

- III.2. - Documentos das persoas inmigrantes e outros.
- III.3. - Réxime xeral: autorizacións.
- III.4. - Réxime comunitario.
- III.5. - Legalización de documentos.
- III.6. - Infraccións á Lei de Estranxeiría.
- III.7. - Nacionalidade.
- III.8. - Dereitos e liberdades das persoas estranxeiras en España.

Tema IV: Intervención con persoas inmigrantes dende o Traballo Social.

- IV.1. - Contextualización.
- IV.2. - Aspectos a ter en conta na intervención social con persoas inmigrantes: modelos e ferramentas
- IV.3. - Aspectos psicosociais da poboación migrante.

Tema V: Intervención con persoas migrantes en situación de maior vulnerabilidade

- V.1.- Intervención con persoas en prostitución e/ou trata con fins de explotación sexual.
- V.2.- Intervención con menores non acompañados.
- V.3.- Intervención con mulleres que sofren ou sufriron violencia de xénero.
- V.4.- Intervención con persoas migrantes con problemas de saúde, diversidade funcional, etc.
- V.5.- Intervención con persoas refuxiadas no contexto actual.

Tema VI: A práctica do traballo social intercultural: diversidade cultural, interculturalidade e mediación intercultural.

- VI.1. - Conceptos.
- VI.2. - Modelos de xestión.
- VI.3. - Principios e premisas da práctica do traballo social intercultural.
- VI.4. - Traballo social comunitario no eido das migracións e da interculturalidade.
- VI.5. - Mediación intercultural.

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA:

- Abdelaziz, M., Cuadros, A. e Gaitán, L. (2005). La intervención social con colectivos inmigrantes. Madrid: Universidad Pontificia Comillas.
- Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado. (2015). Código de extranjería. Madrid: Administración General del Estado.
- Colegio Oficial de Diplomados en Trabajo Social e AA.SS. de Madrid. (2006). Trabajo Social e Inmigración. Trabajo Social Hoy.
- Escarbajal, A. (2009). Educadores, Trabajadores Sociales e Interculturalidad. Madrid: Dykinson.
- Escarbajal, A. (2010). Interculturalidad, Mediación y Trabajo Colaborativo. Madrid: Narcea.
- Fundación ANAFE-CITE. (2008). La intervención social con poblaciones inmigradas. Manual para profesionales de Servicios Sociales. Pamplona: Gobierno de Navarra. Recuperado de <http://www.navarra.es/NR/rdonlyres/0C35C220-5BE4-45F0-8FA5-8BA5743EFF94/109397/00Inmigracion2.pdf>
- Galvín, I. e Franco, P. (1996). Propuesta Metodológica para el Trabajo Social con Inmigrantes. Madrid: Siglo XXI.
- Malagón, J.L., e Sarasola, J.L. (coord.) (2005). Manual de atención social al inmigrante. Córdoba: Almuzara.
- Malgesini, G. e Giménez, C. (2000). Guía de conceptos sobre migraciones, racismo e interculturalidad (2ª ed.). Madrid: Catarata.
- Melero, L. (Coord). (s.f). La persona más allá de la migración. Manual de intervención psicosocial con personas migrantes. Valencia: Ceimigra y Generalitat Valenciana. Recuperado de http://www.ceimigra.net/observatorio/images/stories/luis_pdf/LA_PERSONA_MAS_ALLA_DE_LA_MIGRACION.pdf

-Raya, E.E. (2006). La práctica del trabajo social con población inmigrante en España: responsabilidad ético-política, limitaciones de la perspectiva metodologicista y aportaciones de los modelos de intervención en medio pluriétnico. *Acciones e investigaciones sociales, Extra 1*, 85-105.

-Sánchez, J. e Franco, F. (2011). *Guía para Orientación Legal en Inmigración*. Valladolid: Lex Nova.

- Sue, D.W. (2013). *La práctica del trabajo social multicultural*. México: Editorial Limusa.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA:

-Abarca, A.P, Alonso-Olea, B., La Cruz, J.M., Martín, I. e Vargas, M. (2011). *Inmigración y Extranjería: régimen jurídico básico (5ª Ed.)*. Madrid: Codex.

-Accem. (2008). *Análisis de las Migraciones. España como "Emisor" y "Receptor de Inmigrantes"*. Madrid: Accem.

-Achetegui, J. (2002). *La Depresión de los Inmigrantes: Una Perspectiva Transcultural*. Barcelona: Ediciones Mayo.

-Castro, A. (2011). *Sos... Soy Inmigrante: el síndrome de Ulises*. Madrid: Pirámide.

-Catala, M. (coord.) (2009). *Miradas y Voces de la Inmigración*. Barcelona: Montesinos Editor.

-De Lucas, J., Añón, M.J., Galiana, A. , García, J., Mestre, R., Miravet, P., et al. (2008). *Los derechos de participación como elemento de integración de los inmigrantes*. Bilbao : Fundación BBVA.

- Garrido, E; Moreno, Y; Monteros, S. e García, S. (2009). *El diálogo intercultural a través del arte*. Madrid: Cruz Roja.

-Giménez, C. (2003). *¿Qué es la inmigración?*. Barcelona: Integral.

-Guerra, A. e Tezanos, J.F. (eds) (2008). *La inmigración y sus causas*. Madrid: Sistema.

-Izquierdo, A. (dir.) (2003). *Inmigración: Mercado de trabajo y protección social*. Madrid: CES.

-Izquierdo, A. (2010). *Del suelo al arraigo: La inmigración en España durante la primera década del S. XXI*. A Coruña: Universidad de A Coruña.

-Izquierdo, A. e Wayne, A.C. (2012). *Política de Control Migratorio: Estudio Comparado de España y EE.UU*. Barcelona: Bellaterra.

-Livi, M. (2012). *Breve Historia de las Migraciones*. Madrid: Alianza Editorial.

- Marchioni, M. e Morín, M^a. Luz. (2014). *El Proyecto de Intervención Comunitaria Intercultural (ICI). Una experiencia avanzada en el terreno comunitario*. Recuperado de http://quadernsanimacio.net/ANTERIORES/veinte/index_htm_files/intervencion%20comunitaria.pdf

- Solanes, A. e La Spina, E. (Eds.). (2014). *Políticas migratorias, Asilo y Derechos Humanos*. Valencia: Tirant lo Blanch.

Competencias

COMPETENCIAS XENÉRICAS:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.

- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que incumben ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis adecuada de intervención.
- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.
- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidad dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.
- Desenvolver aptitudes para saber apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver.
- Coñecer e utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa e complementaria de conflitos en diversos ámbitos, tales como o familiar, escolar, comunitario e intercultural.

COMPETENCIAS TRANSVERSAIS:

- Capacidade de análise e síntese.
- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de traballo en equipo.
- Capacidade para as relacións interpersoais.
- Capacidade de recoñecemento á diversidade e a multiculturalidade.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de compromiso ético.
- Capacidade de aprendizaxe autónoma.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combina a docencia presencial de clases expositivas e interactivas e o traballo persoal do alumnado. Preténdese que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos; traballo con textos ou datos; aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

A través das titorías se asesora ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas de realización autónoma e que supoñen un proceso de autoaprendizaxe.

Poderán producirse cambios na metodoloxía da materia cando así sexa acordado entre a profesora e o alumnado e sempre que supoña unha mellora para a aprendizaxe.

Sistema de avaliación

A avaliación da materia realízase mediante unha avaliación continua e a superación de exames

A avaliación mediante exames ten un peso do 60% sobre a cualificación global, polo que o peso da avaliación continua é do 40%.

É necesario alcanzar a cualificación mínima de Apto nos exames para poder sumarlle a puntuación pola avaliación continua. É necesario alcanzar como mínimo o 40% (1,6 puntos) da avaliación continua para poder facer a suma coa nota alcanzada no exame.

CONTIDO DA AVALIACIÓN CONTINUA E PUNTUACIÓN MÁXIMA: (4 PTOS)

- Asistencia ás clases: 1 pto. (Clases expositivas: 0,5 e clases interactivas: 0,5)
- Tarefas prácticas: 3 ptos.

Na Guía da Materia que se entrega ao comezo das clases especificaranse as actividades previstas a realizar, as pautas e a puntuación para cada unha delas.

No caso de non asistir a clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas, coa elaboración de traballos e exercicios encomendados pola profesora. No momento en que se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade con puntuación.

PERSOAS CON DISPENSA DE ASISTENCIA

O alumnado que teña concedida a dispensa de asistencia seguirá a seguinte modalidade de avaliación:

- Exame: 60%.
- Avaliación continua: 40%.

As actividades de dispensa de asistencia colgaranse na web da EUTS (www.euts.es), no apartado da materia de Traballo Social, Procesos Migratorios e Diversidade Cultural, en concreto, no espazo destinado á dispensa de asistencia. Neste espazo colgaranse a maiores os pautas de entrega de traballos, as puntuacións e os prazos estipulados para a entrega das tarefas. As actividades obrigatorias que se entreguen fora do prazo estipulado, terán unha penalización se a entrega se realiza nos 3 días hábiles seguintes. A partir do cuarto día a actividade non será nin avaliada, nin puntuada.

O alumnado poderá optar ao mesmo formato de exame que as persoas que se acollen á modalidade presencial, sempre e cando superasen o 40% das actividades de dispensa de asistencia (1,6 puntos). Excepcionalmente, logo de comunicación coa docente, poderase realizar un exame específico para esta modalidade, que versará sobre os contidos teóricos e sobre contidos prácticos relacionados con exercicios elaborados na modalidade de dispensa de asistencia.

O alumnado con dispensa de asistencia terá que contactar coa docente, por correo electrónico, telefónicamente ou presencialmente, nun prazo non superior a 10 días naturais desde a data da publicación da acta na que se recoñece dita concesión.

SISTEMA DE CONTROL DE ASISTENCIA

O sistema de control de asistencia é o establecido polo centro.

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir as clases e teña concedida a dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas coa realización de exercicios e traballos de análise de textos seleccionados que deberá entregar por escrito e defenderá nunha titoría previamente acordada coa profesora.

Poderán producirse cambios no sistema de avaliación cando así sexa acordado entre a profesora e o alumnado, e sempre que supoña unha mellora para a aprendizaxe.

SISTEMA DE RECUPERACIÓN

- A recuperación do exame realizarase na data oficialmente establecida.
- Os traballos realizados nas clases, só poderanse recuperar cando as faltas estean xustificadas mediante resolución por parte da comisión.
- As persoas que non entregasen as actividades de dispensa de asistencia nos prazos establecidos, non poderán recuperalos na primeira convocatoria. Poderán optar a presentalos na convocatoria de xullo.

Tempo de estudo e traballo persoal

Traballo persoal do alumnado:

- Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas.
- Exercicios: 15 horas.
- Lectura de textos: 10 horas.
- Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas.
- Outras tarefas propostas: 4 horas.
- TOTAL: 99 horas.

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia ás clases é clave para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da materia que en todo momento orienta a aprendizaxe práctica.

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para situar ao alumno/a en contextos profesionais.

Recoméndase ao alumnado que no desenvolvemento temporal da materia manteña un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nas parcelas de maior interese para o alumnado.

Recoméndase a lectura da guía da materia, que se subirá á web da EUTS (www.euts.es) ao inicio do cuadrimestre.

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Cuarto curso

Profesora: Lourdes Besada Agra

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer os principais métodos e técnicas para interactuar con individuos, familias, grupos e comunidades para promover cambios, desenvolvementos e mellorar as súas oportunidades vitais.
- Ser capaz de aplicar as estratexias de resolución de conflitos por medio da negociación e a mediación.
- Coñecer e ter adestramento nas habilidades e técnicas que permitan a xestión de conflitos a nivel interpersoal, grupal e intergrupal.
- Ser capaz de utilizar claves verbais e non verbais para guiar a mediación.
- Ser capaz de establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis axeitada de intervención e de aclarar e negociar a finalidade de tales contactos e os límites da súa implicación.
- Coñecer e ser capaz de aplicar os métodos específicos para a xestión e resolución de conflitos.

Contidos

TEMA I: A mediación como alternativa para a resolución de conflitos: Concepto e marco de referencia. Mediación e traballo social.

TEMA II: O conflito: Análise, proceso e xestión.

TEMA III: O proceso de mediación: secuencias, fases e técnicas.

TEMA IV: A figura do mediador. Rol e competencias profesionais.

TEMA V: Marco normativo da mediación.

TEMA VI: Ámbitos da mediación.

Bibliografía básica e complementaria

Bibliografía básica

Barona, S. (2011). Mediación penal. Fundamentos, fines y régimen jurídico. Valencia: Tirant Lo Blanch.

Bouché, J.H. e Hidalgo, F. (2009). Mediación Familiar. (Vol. I). Madrid: Dykinson, S.L.

Bouché, J.H. e Hidalgo, F. (2010). Mediación Familiar. (Vol. III). Madrid: Dykinson, S.L.

Cárita Española. (2008, enero-marzo). Revista de documentación social, 148.

Colegio Oficial de Diplomados en Trabajo Social y Asistentes Sociales de Madrid. (2005). El Trabajo Social y la Mediación. Revista Trabajo Social Hoy.

Colegio Oficial de Diplomados en Trabajo Social y Asistentes Sociales de Madrid. (2006). El Trabajo Social y la

Mediación. Revista Trabajo Social Hoy.

Consejo General de Colegios Oficiales de Trabajo Social. (2013). Mediación. Revista de Servicios Sociales y Política Social, vol XXX, 101.

Cornelius, H. e Faire S. (1998). Tú ganas yo gano. Cómo resolver conflictos creativamente. Madrid: Gaia ediciones.

Diego, de R. e Guillén, C. (2008). Mediación. Procesos, tácticas y técnicas. Madrid: Pirámide.

Diez, F. e Tapia, G. (1999). Herramientas para Trabajar en Mediación. Barcelona: Paidós.

Fernández, S. (2009). Teoría y práctica de la Mediación. La gestión alternativa de los conflictos sociales. Murcia: Edit.um.

García, F. J. e Vaquer, A. V.; Gomis, C. (2010). Intervención y mediación familiar. Castellón de la Plana: Universitat Jaume I.

Munduate, L., Medina, F.J. (coords). (2011). Gestión del conflicto, negociación y mediación. Madrid: Pirámide.

Poyatos, A.(Coord.) (2003). Mediación familiar y social en diferentes contextos. Valencia: Nau Llibres.

Redorta, J. (2004). Cómo analizar los conflictos: La tipología de conflictos como herramienta de mediación. Barcelona: Paidós.

Ripol-Millet, A. (2011). Estrategias de mediación en asuntos familiares. Madrid: Cometa.

Rodríguez Llamas, S. (2010). La mediación familiar en España. Fundamento, concepto y modelos jurídicos. Valencia: Tirant Lo Blanch.

Rondón, L.M. (2012). Bases para la mediación familiar. Valencia: Tirant Lo Blanch.

Six, J.F. (1997). Dinámica de la Mediación. Barcelona: Paidós;

Soletó, H. (dir.) (2013). Mediación y resolución de conflictos: Técnicas y ámbitos. Madrid: Tecnos.

Souto, E. (2012). Mediación Familiar. Madrid: Dykinson, S.L. Soares, M. (1999). La mediación. Conducción de disputas. Comunicación y técnicas. Barcelona: Paidós.

Soares, M. (2003). Mediando en sistemas familiares. Barcelona: Paidós.

Tapia, G. e Diez, F. (1999). Herramientas para trabajar en mediación. Barcelona: Paidós.

Tommaso, A. de (1997). Mediación y Trabajo Social. Buenos Aires: Espacio.

Whatling, T. (2013). Mediación: Habilidades y estrategias. Guía práctica. Madrid: Narcea.

Bibliografía complementaria

Barranco, J. (2015). Claves y herramientas para la gestión positiva del conflicto interpersonal. En B. Cruz, J. Bembibre, J. Barranco (coords.) Herramientas para la reflexión de la práctica de la intervención social. Granada: El genio maligno.

Bernal, T (1988). La mediación familiar. Una solución a los conflictos de ruptura de pareja. Madrid: Colex.

Bolaños, I. (2000). La construcción de un espacio cooperativo en mediación familiar. Barcelona: Paidós.

Escabajal, A. (2010). Interculturalidad, mediación y trabajo colaborativo. Madrid: Nancea.

Haynes, J. M. (1995). Fundamentos de la Mediación Familiar. Madrid: Gaia ediciones.

Munduate, L., Martínez, J.M. (2004). Conflicto y negociación. Madrid: Pirámide.

Competencias

Competencias Xenéricas:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento nese campo.

Competencias Específicas:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis axeitada de intervención.

- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.

- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.

- Saber responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións

para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.

- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.
- Saber identificar e traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran dito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos.
- Coñecer e utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa e complementaria de conflitos en diversos ámbitos, tales como o familiar, escolar, comunitario e intercultural.
- Diferenciar e actuar na resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza deste.
- Identificar, minimizar e xestionar o risco cara a un mesmo e os colegas a través da planificación, revisión e seguimento de accións para limitar o estrés e o risco.
- Desenvolver aptitudes para traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e multiorganizacionais co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración destes contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles desacordos existentes.
- Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando estes, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados.

Competencias Transversais:

- Capacidade de análise e síntese.
- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de resolución de problemas
- Capacidade de traballo en equipo.
- Capacidade para as relacións interpersoais.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de compromiso ético.
- Capacidade de aprendizaxe autónomo.
- Capacidade de adaptación a novas situacións.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

27 horas docencia expositiva e 18 interactiva

A finalidade das clases expositivas é a explicación dos aspectos básicos de cada tema establecido no programa, proporcionando a información necesaria que permita ao alumnado a aprendizaxe autónoma.

A docencia interactiva pretende que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos; traballo con textos ou datos; aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

A través das titorías asesórase ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas de realización autónoma polo/a alumno/a, que supoñen un proceso de autoaprendizaxe.

Sistema de avaliación

A proba escrita e/ou exame terán un valor do 70% sobre a cualificación global e o peso da avaliación continua será do 30%. A avaliación continua terase en conta sempre que os/as alumnos/as alcancen unha puntuación do exame ou proba escrita igual ou superior a 2,8 sobre 7.

O 30% da avaliación continua terá en conta o desenvolvemento de actividades do alumnado, individual ou grupalmente, en relación aos aspectos que a continuación se relacionan:

- Asistencia ás clases interactivas e expositivas nas que se traballará a discusión, reflexión e análise de casos ou supostos prácticos, de documentos ou textos bibliográficos e a exposición, cando proceda, dos traballos na aula: 2

puntos

- Elaboración dun traballo e exposición e defensa do mesmo na aula: 1punto. É requisito indispensable ter realizado este traballo para poder ser avaliado da materia.

O sistema de control de asistencia a clase é o establecido polo centro a tales efectos.

O prazo e os motivos polos que se pode xustificar as faltas de asistencia son as establecidas na Normativa de asistencia á clase nas ensinanzas adaptadas ao espazo europeo de educación superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases interactivas, e teña concedida a dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas de asistencia coa realización de traballos escritos, a determinar entre o/a alumno/a e a profesora.

Poderán producirse cambios no sistema de avaliación da materia cando así sexa acordado entre a profesora e o alumnado e sempre que supoña unha mellora para o aprendizaxe.

Tempo de estudo e traballo persoal

Traballo persoal do/a alumno/a (total 99 Horas)

-Estudio autónomo individual ou en grupo: 50 Horas.

-Ejercicios: 15 Horas.

-Lectura de textos: 10 Horas.

-Elaboración e exposición de traballos bibliográficos: 20 Horas.

-Outras tarefas propostas a determinar pola profesora: 4 Horas.

Recomendacións para o estudo da materia

- Asistencia e participación nas clases interactivas e expositivas.

- Colaboración e posicionamento activo nas tarefas a realizar en grupo.

2º Cuadrimestre

G3171105 – Historia dos Sistemas de Benestar Social (O Contexto Institucional do Traballo Social) - Curso 2016/2017

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Primeiro Curso

Profesor: Xoán Carlos Bascuas Jardón

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer e comprender o obxecto e os mecanismos de actuación e xeitos de provisión dos Servizos Sociais no ámbito español e europeo, así como a estrutura xeral e a organización.

- Coñecer e comprender o obxecto e os mecanismos de actuación e xeitos de provisión dos subsistemas de benestar social (saúde, educación, garantía de ingresos, vivenda, etc.) no ámbito español e europeo, así como a súa estrutura xeral e a súa organización.

- Coñecer e comprender o obxecto e os mecanismos de actuación da cooperación ao desenvolvemento.

Contidos

I.- Política social e sistemas de benestar no marco do desenvolvemento da actividade profesional de Traballo Social. O obxecto e os mecanismos de actuación e formas de provisión desde unha perspectiva histórica.

II.- Estrutura xeral e organización estatal en relación aos sistemas de benestar.

III.- Política social e Educación.

IV.- Política social e Sanidade.

V.- Política social e Vivenda.

VI.- Política social e Emprego.

VII.- Política social e Seguridade Social.

VIII.- Política social e Servizos Sociais.

IX.- Estrutura dos sistemas de benestar nunha perspectiva europea.

X.- A cooperación ao desenvolvemento e as Administracións Públicas.

Bibliografía básica e complementaria

.- Abellán, J. (2012). Política. Conceptos políticos fundamentais. Madrid: Alianza.

.- Alemán, C. e Garcés, J.(coord.).(1996). Administración Social: servicios de bienestar social. Madrid: Ed. Siglo XXI.

.- Alemán, C. e Garcés, J. (coord.).(1998). Política Social. Madrid: McGraw-Hill.

.- Alemán, C. e Garcés, J. (1999). Fundamentos de bienestar social. Valencia: Ed.Tirant lo Blanch.

.- Alemán, C. e Fernández, T. (2008). Introducción a los Servicios Sociales. Madrid: Uned.

.- Alemán, C. e Fernández, T. (2008). Introducción al Trabajo Social. Madrid: Alianza editorial.

.- Alonso, J.M. e Gonzalo, B.(2000). La Asistencia social y los servicios sociales en España. Madrid: Ed. Boletín Oficial del Estado.

- Borrajo, E. (2011). Introducción al derecho del trabajo. Madrid: Tecnos.
- Casado, D. e Guilleón, E. (1997). Introducción a los servicios sociales. Madrid: Popular.
- Consejo General de Colegios Oficiales de Diplomados en Trabajo Social y Asistentes Sociales. (1986). De la Beneficencia al Bienestar: Cuatro Siglos de Acción Social. Madrid: Ed. Siglo XXI.
- Colom, D. e Miranda, M.(coord.)(1998). Organizaciones de bienestar. Mira editores. Zaragoza.
- Colom, D. e Miranda, M.(coord.)(1999) Poblaciones y bienestar. Zaragoza: Ed. Mira editores.
- Colom, D. (2008). El trabajo social sanitario. Madrid: Siglo XXI.
- De la Red, N. (1993). Aproximaciones al trabajo social. Madrid: Siglo XXI.
- Díez, JR.(1994). El bienestar social: concepto y medida. Madrid: Ed. Edita Popular S.A.
- Fernández, T. e Garcés, J. (coord.) (1999). Crítica y futuro del Estado de Bienestar. Valencia: Ed. Tirant lo Blanch.
- Fernández, T. e De la Fuente, Y.Mª. (coords.). (2009). Política social y Trabajo Social. Madrid: Alianza Editorial.
- Garcés, J.(coord.). (1996). Sistema político y administrativo de los servicios sociales. Valencia: Ed. Tirant lo Blanch.
- Giner, S. e Sarasa, S. (coord.). (1997). Buen gobierno y política social. Barcelona: Ed. Ariel.
- Gutiérrez, A. e Garcés, J. (coord.) (1999). Los servicios sociales en las Comunidades y Ciudades Autónomas. Valencia: Ed. Tirant lo Blanch.
- Herrera, M. (1998) El tercer sector en los sistemas de bienestar. Valencia: Ed. Tirant lo Blanch.
- Martín, C. (2004). El empleo en España. Su evolución desde 1996 a 2003 y los efectos de las reformas laborales. Madrid: Confederación Sindical de Comisiones Obreras.
- Mira-Perceval, M.T., De Alfonso, N. e Giménez, V. (2007). Servicios Sociales: estructura dinámica, políticas y estrategias en España y la Comunidad Valenciana. Alicante: Ed. Universidad de Alicante.
- Montagut, T. (2000). Política Social. Madrid: Editorial Ariel.
- Navarro, V. (Coord.)(2004). El Estado de Bienestar en España. Madrid: Tecnos.
- Navarro, V. (2002). Bienestar insuficiente, democracia incompleta. Barcelona: Anagrama.

Competencias

Na Memoria do Título de Grao en Traballo Social sinálase que esta materia contribúe a acadar as seguintes competencias, vinculadas cos obxectivos propostos para a titulación:

Competencias xenéricas:

-Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnósticos sociais, no ámbito da intervención social, que inclúan unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica ou ética.

Competencias específicas:

- Ter a capacidade para traballar e valorar de maneira conxunta con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades e circunstancias, promovendo o cambio, a resolución de problemas nas relacións humanas e o fortalecemento e a liberdade da sociedade para incrementar o benestar e a cohesión:
-Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise e síntese.
- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de aprendizaxe autónoma.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A docencia está organizada en 36 horas distribuídas en sesións na aula e impartidas ao grupo grande. Outras 9 horas a cada grupo en que se subdivide o grupo grande, distribuídas ao longo do período lectivo en 6 sesións na aula de 1 hora e 30 minutos de duración cada unha. Nas sesións na aula a docencia será de tipo expositivo, con menor participación activa do alumnado, e de tipo interactivo en que si o alumnado terá unha participación máis activa.

Docencia expositiva: A través de exposicións na aula e dando lugar á participación, o profesor explicará aspectos básicos e centrais de cada tema establecido no programa, achegando información esencial e delimitando conceptos, resaltando os aspectos relevantes e as relacións entre eles.

Docencia interactiva: O alumnado individualmente ou organizado en equipos de traballo desenvolverá actividades que requirirán unha participación activa na construción do seu propio coñecemento. Realizarase a lectura/visionado e análise de textos ou material audiovisual con debate titorizado e / ou preguntas na aula. Utilización de bibliografía, fontes estatísticas ou outros materiais vinculados ao programa académico e complementario á teoría impartida na asignatura, ben proporcionado pola profesora ou buscados e achegados polo alumnado, con exposicións por parte de este dos traballos a realizar na aula.

Titorías académicas: dirixidas a orientar e asesorar as actividades e tarefas propostas ao alumnado, realizadas de forma autónoma tanto individualmente como en grupo. Así mesmo resolveranse dúbidas que se lle poidan presentar ao alumnado no seu proceso de aprendizaxe.

Sistema de avaliación

Haberá un exame final será tipo test, correspondente á convocatoria oficial, que é necesario superar para aprobar a materia. Contará con corenta preguntas, con tres opcións de resposta cada unha delas. Para cada pregunta, só unha única opción será válida e verdadeira. Cada pregunta respondida correctamente terá un valor de 0,25 puntos. Será obrigatorio responder como mínimo vinte e cinco preguntas. Admítense un máximo de cinco fallos sen penalización algunha. A partir do sexto erro, cada fallo será sancionado cun desconto de 0,25 puntos.

O exame final liberará o 75% da nota final.

O 25% restante da nota final se corresponderá coa avaliación continua.

No caso de non asistir ás aulas nas que se realizan tarefas puntuábeis, e a ausencia estea xustificada, poden compensarse as tarefas coa elaboración de traballos ou exercicios que lle sexan encomendados polo profesor.

O alumnado ao que a dirección do centro lle conceda a dispensa de asistencia deberá acordar co profesor un traballo substitutivo dos exercicios interactivos, que deberá entregar por escrito e defenderá nunha titoría previamente sinalada.

Poderán producirse cambios no sistema de avaliación cando así sexa acordado entre o profesor e o alumnado e sempre que supoña unha mellora para a aprendizaxe.

Tempo de estudo e traballo persoal

O tempo de estudo e traballo persoal do alumnado estímase en 99 horas distribuídas como segue:

.-Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas.

.-Exercicios: 15 horas.

.-Lectura de textos: 15 horas.

.-Elaboración de traballos, visualización de material: 15 horas.

.-Preparación de exposicións orais: 4 horas.

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia ás clases expositivas é clave para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da asignatura necesario para orientar a aprendizaxe práctica.

A participación nas clases interactivas é fundamental para a integración do coñecemento teórico e práctico, e para posicionar ao alumno/a en contextos profesionais.

Recoméndase ao alumnado que no desenvolvemento temporal da materia manteña un contacto periódico coa profesora encargada da docencia para aclarar e orientar sobre bibliografía necesaria para afondar en aspectos de maior interese para o/a alumno/a.

Observacións

A asignatura pertence á "Materia: Servizos Sociais" dentro do "Módulo: O contexto Institucional do Traballo Social".

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Segundo Curso

Profesoras: Teresa Facal Fondo
Mª Elena Puñal Romarís (coordinadora)

Programa

Obxectivos da materia

- Ser capaz de aplicar os diferentes modelos de investigación, diagnóstico e avaliación en Traballo Social ao longo das diversas fases.
- Comprender a relación entre investigación, diagnóstico, avaliación e práctica do Traballo Social.
- Ser capaz de utilizar os métodos e técnicas para a avaliación de necesidades, capacidades, oportunidades e riscos das persoas usuarias, de grupos e comunidades, incorporando no proceso a participación de persoas ou grupos interesados.
- Ser capaz de analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como base para revisar e mellorar as estratexias profesionais.
- Saber aplicar o coñecemento sobre boas prácticas en Traballo Social.
- Ser capaz de aplicar os modelos e métodos de valoración, incluíndo os factores que subxacen á selección e verificación da información relevante, a natureza do xuízo profesional e os procesos de avaliación de riscos.
- Ser capaz de interpretar datos sobre necesidades e problemas sociais, e sobre os resultados do Traballo Social, desde unha perspectiva non androcéntrica nin etnocéntrica.

Contidos

- I.- Natureza e finalidade do estudo/investigación na intervención desde o Traballo Social. Secuencia do proceso.
- II.- Avaliación de necesidades: perspectivas teórico-metodolóxicas.
- III.- Construción e análise de indicadores de necesidade.
- IV.- Diagnóstico: natureza, finalidade e elementos constitutivos. Diferentes enfoques.
- V.- Toma de decisións: proceso e técnicas

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA

Aguilar, M. J. e Ander Egg, E. (1995). Diagnóstico Social. Conceptos y Metodología Buenos Aires: Lumen.

Aguilar, Mª J. (2013). Trabajo Social. Concepto y metodología. Madrid: Paraninfo- Consejo General de Trabajo Social.

Callejo, J. e Viedma, A. (2006). Proyectos y estrategias de Investigación Social. La perspectiva de la intervención. Madrid: McGraw-Hill.

Callejo, J. (Coord.) e outros (2009). Introducción a las técnicas de investigación social. Madrid: Editorial Universitaria Ramón Areces.

Escalada, M., Fernández, S., Fuentes, M.P., Koumrouyan, E., Martinelli, L. e Travi, B. (2001). El Diagnóstico Social. Proceso de conocimiento e intervención profesional. Buenos Aires: Espacio Editorial.

Facal, T. (2015). Guía para elaborar un proyecto de investigación social. Madrid: Paraninfo.

Rubio, M.J. e Varas, J. (1997). El análisis de la realidad en la intervención social. Métodos y técnicas de investigación. Madrid: CCS.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

Ander Egg, E. (1987). Investigación y Diagnóstico para el Trabajo Social. Buenos Aires: Humanitas.

Ander Egg, E. (1989). Técnicas de Investigación Social. Buenos Aires: Humanitas.

Colom, D. (2012). El diagnóstico social sanitario. Barcelona: Editorial OUC.

Fernández García, T. e Ponce, L. (2011). Trabajo social con familias. Madrid: Ediciones Académicas.

Fernández García, T. e Ponce, L. (2012). Trabajo social individualizado. Metodología de intervención. Madrid: Ediciones Académicas.

García Herrero, G.A. (2008). Reflexiones y utilidades sobre el diagnóstico social y la programación de la intervención social. Ecos de Mary Richmond. Revista de Servicios Sociales y Política Social. 83, 9-38.

Jacob, A. (1985). Metodología de la Investigación Acción. Buenos Aires: Humanitas.

Kisnerman, N. e Gómez, M.I.G. (1982). El Método: Investigación. Buenos Aires: Humanitas.

Kisnerman, N. (Coord.) (1984). El Método: Intervención transformadora. Buenos Aires: Humanitas.

López Ceballos, P. (1987). Un Método para la Investigación-Acción-Participación. Madrid: Popular.

Martín Muñoz, M. (2003). Manual de indicadores para el diagnóstico social. Recuperado o 25 de maio de 2010 de www.diagnosticosocial.com

Ovejas, C. (2008). Herramienta de diagnóstico e intervención social. Revista de Servicios Sociales y Política Social, 83, 47-68.

Perelló, S. (2009). Metodología de la investigación social. Madrid: Dykinson.

Pérez Cardoso, M., Penedo, A., Vaiño, N. e Vicente, E. (2000). Valoración por obxetivos e potencialidades en Trabajo Social. Santiago de Compostela: Xunta de Galicia.

Piñeiro, A. (1991). Establecimiento de un sistema de evaluación de los servicios sociales. Indicadores. Valencia: Conselleria de Treball i Seguretat Social.

Ranquet, M. du (1996). Los modelos en Trabajo Social. Intervención con personas y familias. Madrid: Siglo XXI.

Red, N. de la (1993). Aproximaciones al Trabajo Social. Madrid: Siglo XXI.

Richmond, M. E. (1917). Social Diagnosis. New York: Russel Sage Foundation. [Edición española: (2005). Diagnóstico Social. Madrid: Consejo General del Trabajo Social].

Richmond, M. E. (1922). What is social case work. New York: Russel Sage Foundation. [Edición española: (1982). Caso social individual. Buenos Aires: Humanitas].

Robertis, C. de (1988). Metodología de la Intervención en Trabajo Social. Buenos Aires: Ateneo.

Rodríguez Gómez, G., Gil Flores, J. y García Jiménez, E. (1996). Metodología de la investigación cualitativa. Málaga: Ediciones Aljibe.

Rossi, P. H y Freeman, H. E. (1989). Evaluación. Un enfoque sistemático para programas sociales. México: Trillas.

Rozas, M (1998). Una perspectiva teórica metodológica de la intervención en Trabajo Social. Buenos Aires: Espacio Editorial.

Rueda, J. M (1993). Programar, Implementar proyectos y Evaluar. Instrumentos para la acción. Zaragoza: Certeza.

Scaran, M T. e Genisans, N. (1986). El Diagnóstico Social. Buenos Aires: Humanitas.

Tobon, M.C. Rottier, N. e Manrique, A. (1986). La práctica profesional del trabajador social. Buenos Aires:

Humanitas.

Competencias

No Plan de Estudos do Título de Grado en Traballo Social indícase que as competencias ás que contribúe esta materia son as seguintes:

Competencias xenéricas:

- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional, e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atinxen ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

.-Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnósticos sociais, no ámbito da intervención social, que inclúan unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica, ou ética.

- Desenvolver as habilidades de aprendizaxe necesarias para continuar a súa formación e aprendizaxe no ámbito do Traballo Social cun alto grao de autonomía.

Competencias específicas:

- Ter a capacidade para traballar e valorar de maneira conxunta con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades e circunstancias, promovendo o cambio, a resolución de problemas nas relacións humanas e o fortalecemento e a liberdade da sociedade para incrementar o benestar e a cohesión.

- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise e síntese
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de aprendizaxe autónoma
- Capacidade de creatividade
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combina a docencia presencial de clases expositivas e interactivas e o traballo persoal.

Preténdese que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos; traballo con textos ou datos; aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

A través das titorías asesórase para o desenvolvemento das actividades propostas de realización autónoma y que supoñen un proceso de autoaprendizaxe.

Sistema de avaliación

A avaliación da materia realízase mediante unha avaliación continua e a superación de exames escritos.

Realízase unha proba escrita eliminatoria da materia. Para poder presentarse á proba liberatoria é necesario contar cunha asistencia a clase igual ou superior ao 50% do total de clases expositivas e interactivas, contabilizadas ata a semana anterior á data de realización de dita proba.

A avaliación mediante exames ten un peso do 65% sobre a cualificación global, polo que o peso da avaliación continua é do 35%.

É necesario acadar a cualificación mínima de Apto nos exames para poder sumarlle a puntuación pola avaliación continua.

PUNTUACIÓN MÁXIMA DA AVALIACIÓN CONTINUA: 3,5 ptos.

- Asistencia ás clases: 0,8 ptos. (Clases expositivas: 0,4 e clases interactivas: 0,4)
- Tarefas prácticas: 2,7 ptos.

Na Guía da Materia que se entrega ao comezo das clases especificase o contido e a puntuación correspondente a cada tarefa práctica e pola asistencia ás clases.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios que lle sexan encomendados polas profesoras. Unha vez se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o alumnado ten que poñerse en contacto coas profesoras para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua poderase conservar en cursos posteriores non sendo que algunhas destas actividades sexa eliminada e/ou sexa incorporada algunha nova; neste caso deberá realizarse para poder obter a puntuación correspondente. Por outra parte, se cambia a valoración de cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento, modificarase pola equivalente actual. O/a alumno/a que non supere a materia, e desexa conservar a puntuación obtida no curso anterior debe comunicalo a través dun correo electrónico dirixido ás profesoras da materia (tfacal@euts.es e malenas@euts.es)

SISTEMA DE CONTROL DE ASISTENCIA

O sistema de control de asistencia é o establecido polo centro.

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases e teña concedida a dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas coa realización de exercicios e traballos de análise de textos seleccionados que deberá entregar por escrito (ver tarefas por dispensa de asistencia na web da materia).

O alumnado que ten concedida a dispensa de asistencia, ten que poñerse en contacto coas profesoras, preferentemente por correo electrónico, nun prazo non superior á 10 días naturais desde a data de publicación da acta na que se recoñece dita concesión.

Tempo de estudo e traballo persoal

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas

Exercicios: 15 horas

Lectura de textos: 10 horas

Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas

Preparación de exposición: 4 horas

TOTAL: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia ás clases é clave para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da materia que en todo momento orienta a aprendizaxe práctica.

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para situar o alumnado en contextos profesionais.

Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nas parcelas de maior interese.

Recomendacións previas: Ter superadas as asignaturas de Fundamentos de Traballo Social e Socioloxía Xeral.

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesora: Mª Jesús Castro Neo

Programa

Obxectivos da materia

.-Ser capaz de valorar as consecuencias e implicacións que diferentes orientacións en política social teñen para o Traballo Social, así como as achegas do Traballo Social ao deseño, desenvolvemento e avaliación das políticas sociais.

.-Ser capaz de analizar a natureza dos mecanismos que vehiculan as políticas sociais e as consecuencias de cada un deles en termos de resultados e efectos sobre a desigualdade.

.-Ser capaz de distinguir e recoñecer a articulación de mercado, familia, sociedade civil e estado nas sociedades de benestar e as súas implicacións para o deseño e resultados das políticas.

.-Saber identificar as principais tendencias actuais en materia de política social.

.-Coñecer, comprender e ser capaz de avaliar a articulación territorial e sistémica das políticas de benestar social e os resultados en termos de deseño, implantación e avaliación destas.

Contidos

I.- Política Social, Estado de Benestar e Traballo Social .Consecuencias e implicacións que diferentes orientacións en política social teñen para o Traballo Social.

II.- Relacións entre Política Social e Traballo Social. Achegas do Traballo Social ao deseño, desenvolvemento e avaliación das políticas sociais.

III.- Mecanismos para a aplicación das políticas sociais: resultados e efectos sobre a desigualdade e a exclusión social.

IV.- Políticas Sociais sectoriais en España: sanidade pública, protección social e emprego, vivenda, educación, pensións públicas, e servizos sociais.

V.- A articulación territorial das políticas de Benestar Social.

VI.- O gasto en protección social.

VII.- Tendencias actuais en materia de política social.

Bibliografía básica e complementaria

- Alemán, C. e Garces ,J.(coord.)(1996). Administración Social: servicios de bienestar social.Madrid: Siglo XXI.
- Alemán C. e Garces ,J.(coord.)(1998).Política Social. Madrid:McGraw-Hill
- Alonso-Olea,B. e Medina,S. (2014).Derecho de los servicios publicos sociales.Pamplona:Civitas.
- Consejo General de Colegios Oficiales de Diplomados en trabajo Social y Asistentes Sociales (1986). 4 Siglos de acción social de la beneficencia al bienestar social.Madrid: Autor.
- Del Pino, E. e Rubio, M.J. (editoras)(2013). Políticas sociales en perspectiva comparada.Madrid:Tecnos.
- Fernández García, T. e Alemán , C. (coord.) (2003). Introducción al trabajo social.Madrid: Alianza Editorial.
- Fernández García, T. e Garcés , J. (coord.) (1999). Crítica y futuro del Estado de Bienestar.Valencia: Tirant lo Blanch.
- Fernández García, T e De la Fuente, Y. (COORD.) (2009). Política Social y Trabajo Social. Madrid:Alianza Editorial.
- Garces , J.(coord.) (1996). Sistema político y administrativo de los servicios sociales. Valencia: Tirant lo Blanch.
- Gutierrez Resa, A. e Garcés ,J. (coord.) (1999). Los servicios sociales en las Comunidades y Ciudades Autónomas. Valencia: Tirant lo Blanch.
- Navarro,V.(ccordinador) (2004).El Estado de Bienestar en España.Madrid:Tecnos.
- Webs de consulta:
- <http://www.lamoncloa.gob.es/gobierno/Paginas/index.aspx>
- <http://www.xunta.gal/gobierno-e-instituciones>

Competencias

Na Memoria do Título de Grao en Traballo Social sinálase que esta materia contribúe a acadar as seguintes competencias, para lograr os obxectivos propostos para a titulación:

Competencias xenéricas:

.- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.

Competencias específicas:

- .- Ter a capacidade para traballar e valorar de maneira conxunta con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades e circunstancias, promovendo o cambio, a resolución de problemas nas relacións humanas e o fortalecemento e a liberdade da sociedade para incrementar o benestar e a cohesión:
  - Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural.
- .-Ter capacidade para administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización.
- Adquirir facultades para contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade.
- Adquirir habilidades para participar na xestión e dirección de entidades de benestar social.
- .- Ter capacidade para integrar os principios e normas do Código Deontolóxico de Traballo Social e demostrar competencia no exercicio do mesmo.
- Coñecer e aplicar as boas prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que as implementan.

Competencias transversais:

- .- Capacidade de análise e síntese.

- .- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- .- Capacidade de razoamento crítico.
- .- Capacidade de aprendizaxe autónoma.
- .- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A docencia está organizada en 36 horas distribuídas en sesións no aula e impartidas ao grupo grande. Outras 9 horas a cada grupo nos que se subdivide o grupo grande, distribuídas ao longo do período lectivo en 6 sesións no aula de 1 hora e 30 minutos de duración cada unha. Nas sesións na aula a docencia será de tipo expositivo, con menor participación activa do alumnado, e de tipo interactivo nas que si o alumnado terá unha participación máis activa.

Docencia expositiva: A través de exposicións no aula e dando lugar á participación, a profesora explicará aspectos básicos e centrais de cada tema establecido no programa, aportando información esencial e delimitando conceptos, resaltando os aspectos relevantes e as relacións entre eles.

Docencia interactiva: O alumnado individualmente ou organizado en equipos de traballo desenvolverá actividades que requirirán unha participación activa na construción do seu propio coñecemento. Realizarase a lectura/visionado e análise de textos ou material audiovisual con debate tutorizado e/ou preguntas no aula. Utilización de bibliografía, fontes estatísticas ou outros materiais vinculados ao programa académico e complementarios á teoría impartida na asignatura, ben proporcionadas pola profesora ou buscados e aportados polo alumnado, con exposicións por parte de leste dos traballos a realizar no aula. Ademais o/a alumno/a terá que realizar un traballo de curso en grupo segundo as pautas específicas a indicar pola profesora.

A través das Tutorías oriéntase e asesorá sobre as actividades e tarefas propostas ao alumnado. Así mesmo resolveranse dúbidas que se lle poidan presentar ao alumnado no seu proceso de aprendizaxe.

Sistema de avaliación

A valoración da aprendizaxe enténdese como un proceso a través de que se comproba o nivel do logro en relación aos obxectivos sinalados. Toda valoración que hai que realizar responde a unha parte do contido do programa da materia.

A avaliación da materia realizarase mediante unha avaliación continua e a realización dunha proba parcial e exámenes finais.

A proba escrita e exames finais oficiais terá un valor de 80% sobre a cualificación global, e cumprirá acadar unha puntuación mínima de 4 para poder sumar a puntuación obtida na avaliación continua.

A avaliación continua terá un valor do 20%, e realizarase sobre actividades do alumnado elaboradas a nivel individual ou grupal nas sesións interactivas, e sobre a base de:

0,5 PUNTOS POR :

.-Asistencia a clases interactivas:

6 asistencias: 0,5 ptos.

5 asistencias: 0,4 ptos.

4 asistencias: 0,3 ptos

3 asistencias: 0,2 ptos.

2 asistencias: 0,1 ptos.

1 asistencia: 0 ptos.

1,5 PUNTOS POR:

.-Elaboración de traballos e / ou exposición dos mesmos na aula

.-Lectura e análise de textos, e / ou visionado e análise de material audiovisual

.-Intervencións, reflexións, e análise sobre cuestións expostas na aula

As actividades realizadas na aula non son recuperables fora das sesións docentes establecidas, agás que a non asistencia esté xustificada dentro dos supostos legais establecidos.

Teranse en conta para valorar as actividades anteriores criterios como:

- .-Participación activa en clase, tanto espontánea como estruturada, e calidade das mesmas
- .-Capacidade creativa
- .-Entrega en prazo das actividades propostas

A USC é unha Universidade presencial, e o alumnado ten o deber de asistir regularmente ás actividades lectivas programadas.

O sistema de control de asistencia é o establecido polo centro. O prazo e as causas polas que se pode xustificar a non asistencia a clase son as establecidas na Regulación que para tal fin aprobou a USC e as normas propias do centro.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios encomendados pola profesora. Unha vez se teña confirmación da xustificación de faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable.

Nas situacións previstas que imposibilitan manter a dinámica da avaliación continua presencial o alumnado poderá solicitar a dispensa de asistencia, polo procedemento establecido polo centro e nos prazos fixados. Nestas situacións realizaranse as actividades que oportunamente sexan fixadas co correspondente sistema de avaliación.

Os traballos individuais ou grupais realizados polo alumnado terán que ser orixinais. Calquera traballo copiado suporá un suspenso na materia ata a seguinte convocatoria. Para os efectos de avaliación un mesmo traballo non poderá ser utilizado en varias materias, non sendo que as actividades se programen de forma coordinada.

Tempo de estudo e traballo persoal

O tempo de estudo e traballo persoal do alumnado estímase en 99 horas distribuídas como segue:

- .-Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas
- .-Exercicios: 15 horas
- .-Lectura de textos: 15 horas
- .-Elaboración de traballos, visualización de material: 15 horas
- .-Preparación de exposicións orais: 4 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia ás clases expositivas é clave para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da asignatura necesario para orientar a aprendizaxe práctica.

A participación nas clases interactivas é fundamental para a integración do coñecemento teórico e práctico, e para posicionar ao alumno/a en contextos profesionais.

Recoméndase ao alumnado que no desenvolvemento temporal da materia manteña un contacto periódico coa profesora encargada da docencia para aclarar e orientar sobre bibliografía necesaria para afondar en aspectos de maior interese para o/a alumno/a.

Observacións

A asignatura pertence á "Materia: Políticas Sociais e Traballo Social" dentro do "Módulo: O contexto Institucional do Traballo Social".

Recoméndase ter cursadas as asignaturas "Historia dos Sistemas de Benestar Social" e "Fundamentos de Política Social".

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 8.00
- **Total: 8.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Traballo Fin de Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** Traballo Fin de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Cuarto curso

Profesorado: Lorena Añón Loureiro
Xoán Carlos Bascuas Jardón
Lourdes Besada Agra
Mª Jesús Castro Neo
Teresa Facal Fondo (Coordinadora)
Mª Purificación García Álvarez
Mª Elena Puñal Romarís
Luis Manuel Rodríguez Otero

Programa

Obxectivos da materia

Obxectivos da materia

- Ser capaz de elaborar e redactar informes de investigación aplicada ao Traballo Social e traballos académicos e profesionais empregando distintas técnicas, incluídas as derivadas das tecnoloxías da información e a comunicación.
- Ser capaz de avaliar situacións persoais e recoller, ordenar, tratar e analizar a información, tendo en conta os puntos de vista dos participantes, os conceptos teóricos, os datos da investigación, as normas legais e os procedementos institucionais.
- Ser capaz de deseñar, implementar e avaliar proxectos de intervención social e planificar de forma negociada unha secuencia de accións e seguir e avaliar o seu desenvolvemento.
- Ser capaz de programar o propio traballo asignando prioridades e avaliando a eficacia do propio programa de traballo.
- Ser capaz de autoavaliarse no desenvolvemento da práctica e identificar os seus propios límites e carencias profesionais, asumir a responsabilidade da adquisición continuada de coñecementos e destrezas.
- Ser capaz de empregar axeitadamente a supervisión e sistematizar a práctica.
- Ser capaz de contribuír á promoción de boas prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan.
- Ser capaz de analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotiá como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emerxentes.
- Ser capaz de sintetizar información e liñas de razoamento, e sostener un argumento detallado ao longo do tempo
- Ser capaz de presentar conclusións verbalmente e por escrito, facendo uso da terminoloxía propia da profesión de xeito estruturado e axeitado á audiencia para a que teñen sido preparadas.
- Ser capaz de xestionar dilemas e problemas éticos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados.

Contidos

Elaboración dun informe académico. Exposición e defensa pública. Emprego de fontes de información primarias e secundarias. Rexistro da información e documentación empregada. Supervisión e sistematización da información.

O informe fin de grado poderá versar sobre: o desenvolvemento e contido do Practicum; un contido relacionado con algunha temática ou colectivo no ámbito social, dende algunha das perspectivas das ciencias sociais.

Bibliografía básica e complementaria

Besada, L., Facal, T., Puñal, M.E, Castro, M.J., García, P., Bascuas, X.C. e Iglesias P.M. (en prensa). Manual para o practicum e o traballo de fin de grao en Traballo Social. Santiago de Compostela: Andavira.

Balcells i Junyent, J.(1994). La Investigación Social. Introducción a los métodos y las técnicas. Barcelona: PPU.

Callejo, J. (coord.), Del Val,C., Gutierrez,J. e Viedma,A. (2009). Introducción a las técnicas de Investigación Social. Madrid: Ramón Areces.

Cea D´ancona, Mª A.(1996). Metodología cuantitativa. Estrategias y técnicas de investigación social, Madrid: Síntesis Sociología.

Cubo, S.; Martín, B. e Ramos, J.L. (2011). Métodos de investigación y análisis de datos en ciencias sociales y de la salud. Madrid: Pirámide.

Facal, T. (2015). Guía para elaborar un proyecto de investigación social. Madrid: Paraninfo.

Rubio, M.J. e Varas, J. (1997). El análisis de la realidad en la intervención social. Métodos y técnicas de investigación. Madrid: CCS.

Sierra Bravo, R.(1985). Técnicas de investigación social. Teoría y Ejercicios. Madrid: Paraninfo.

Competencias

No Plan de Estudos do Título de Grado en Traballo Social indícase que as competencias ás que contribúe esta materia son as seguintes:

Competencias xenéricas:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ó Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se sustenta nas publicacións máis avanzadas e abrangue algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento en este campo.

- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atinxen ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

- Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnósticos sociais, no ámbito da intervención social, que abranguen unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica ou ética.

- Ser capaces de transmitir información, ideas, problemas e solucións sobre cuestións relativas ó Traballo Social a un público tanto especializado como non especializado.

- Ter desenvolvido as habilidades de aprendizaxe necesarias para continuar a súa formación e aprendizaxe no ámbito do Traballo Social con un alto grado de autonomía.

Competencias específicas:

- Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural.

- Saber administrar e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumprindo coas obrigas profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo.

- Investigar, analizar, avaliar e empregar o coñecemento actual das boas prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo.

- Saber traballar dentro de estándares acordados para o exercicio do Traballo Social e asegurar o propio desenvolvemento profesional empregando a asertividade profesional para xustificar as propias decisións, reflexionando criticamente sobre as mesmas e empregando a supervisión como medio de responder ás necesidades de desenvolvemento profesional.

- Coñecer e aplicar as boas prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas

que as implementan.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise e síntese
- Capacidade de organización e planificación
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de aplicación dos coñecementos de informática
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de aprendizaxe autónomo
- Capacidade de creatividade
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía empregada combina a titorización e o traballo persoal do alumno/a. Preténdese que o alumno/a desenvolva as habilidades necesarias para plantexar, desenvolver e expoñer-defender unha investigación.

Sistema de avaliación

A avaliación será continua ao longo do desenvolvemento do Traballo de Fin de Grado e teranse en conta os seguintes aspectos:

- Asistencia ás sesións de titorías obrigatorias que se establezan.
- Elaboración e presentación do Traballo de Fin de Grao.
- Defensa do Traballo de Fin de Grao.

A elaboración e presentación do traballo ten un peso específico do 75% na cualificación global e a defensa un 25%.

Tempo de estudo e traballo persoal

Traballo persoal do alumno/a:

Tarefas de documentación: 61 horas

Elaboración do informe: 130 horas

Total: 191 horas

Recomendacións para o estudo da materia

Ter cursadas todas as asignaturas obrigatorias e aquelas optativas que teñan relación directa coa temática sobre a que verse o Traballo de Fin de Grado.

Observacións

Para matricularse do Traballo de Fin de Grado é requisito indispensable ter superado 150 créditos básicos e obrigatorios, entre eles todos os da primeira metade da titulación. Para a presentación e defensa pública dos TFG será requisito necesario ter superados todos os demais créditos do grado.